

LAKIALOITE 58/2007 vp

Laki kertakäyttökassiverosta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Kertakäyttökassiveron tarkoituksena on vähentää kertakäyttöisten kassien ympäristökuormitusta kannustamalla kuluttajia ja vähittäismyymiä suosimaan moneen kertaan käytettäviä kaupakasseja. Kokemukset vastaavanlaisesta verosta Irlannissa ovat olleet rohkaisevia. Lakialoitteen ehdotuksen mukaan vero olisi 25 senttiä kertakäyttöiseltä kassilta.

Kertakäyttökassi tarkoittaa tässä yhteydessä kassia, joka

1. on tehty kokonaan tai osittain muovista tai paperista ja
2. soveltuu asiakaskäyttöön kaupoissa, palvelupisteissä tai muissa myyntipisteissä.

PERUSTELUT

1 Kertakäyttökassien ympäristökuormitus

Maailmassa kulutetaan vuosittain arviolta noin 500—1 000 miljardia muovipussia eli yli miljoona muovipussia minuutissa. Suomessa muovikasseja valmistetaan Suominen Joustopakaukset Oy:n mukaan noin 500 miljoonaa kappaletta vuodessa. Yksin S-ryhmän päivittäistavara-kaupoissa myydään vuosittain noin 106 miljoonaa muovikassia.

Muovipussien valmistus kuluttaa energiaa ja raaka-aineina kemikaaleja ja fossiilista öljyä. Suurin ympäristöhaitta aiheutuu kuitenkin käytön jälkeen. Maailmassa kuolee vuosittain arviolta satojatuhansia merieläimiä pusseihin tukehtumalla. Muovipussit aiheuttavat roskaantumista ja tukkivat viemäreitä. Australian ympäristöministerin tiedotteen mukaan muovipussit ja muu muovijäte muodostavat noin puolet tuul-

ten kuljettamista kaatopaikkajätteistä. Keskimääräinen muovipussin hajoamisaika on vähintään tuhat vuotta.

Toisin kuin yleisesti luullaan, paperista valmistetut kertakäyttöpussit eivät välttämättä ole ympäristön kannalta parempia. Punnittaessa eri vaihtoehtojen ympäristövaikutuksia pelkkä materiaalin uusiutuvuus ja tuotteen biohajoavuus eivät riitä suosimisperusteiksi, vaan on tarkasteltava tuotteen koko elinkaarta.

Suomen Luonnonsuojeluliiton tekemän luonnonvarojen kulutusta mittaavan MIPS-laskelman mukaan paperikassin valmistamiseen kuluu selvästi muovikassia enemmän uusiutumattomia luonnonvaroja. Vuoden käyttöaikana muovikassi kuluttaa yli 20-kertaisesti ja paperikassi jopa 250-kertaisesti luonnonvaroja monikäyttöiseen kangaskassiin verrattuna. Tulos ei muutu

olennaisesti, vaikka kertakäyttökasseja käytettäisiin useamman kerran. Paperikassin kuormitus koostuu erityisesti raaka-aineista, muovikassin kulutus taas elinkaaresta ja luonnossa hajoamattomuudesta luonnossa.

Biohajoavien muovipussien elinkaaren aikainen kuormitus voi sekin olla merkittävä. Lisäksi niiden valmistuksessa käytetään mm. geenimuunneltua maissia.

Suomessa ympäristöministeriö on laatinut kertakäyttökassien verottamisesta muistion "Selvitys vähittäiskaupan kertakäyttökassien verottamiseen liittyvistä kysymyksistä" (moniste 3/1996). Muistiossa suositellaan aiheen tarkempaa selvittämistä.

2 Kertakäyttökassiveron vaikutukset

Vuonna 2002 Irlannissa otettiin käyttöön 15 sentin suuruinen vero muovipussilta. Veroa korotettiin 22 senttiin heinäkuussa 2007. Veron tarkoituksena on vähentää muovipussien haittoja taloudellisesti tehokkaalla tavalla ja soveltaa yleisesti hyväksyttyä aiheuttaja maksaa -periaatetta. Tietty erityisalat saivat verosta vapautuksen hygieniasyistä.

Dublinin yliopistossa laaditun tutkimuksen "Applying Environmental Product Taxes and Levies — Lessons from the Experience with the Irish Plastic Bags Levy" mukaan vero on osoittautunut tehokkaaksi ohjauskeinoksi, sillä se on vähentänyt muovipussien käyttöä tutkimukseen osallistuneissa kaupoissa keskimäärin 90 %. Vero toimii parhaiten, kun se yhdistetään tiedotuskampanjaan ja yleiseen kuluttajavalistukseen.

Irlantilaisten enemmistö suhtautuu veroon ympäristön kannalta järkevänä ratkaisuna. Kaupat arvioivat lain vaikutuksia pääasiassa neutraaleiksi tai myönteisiksi. Veroon liittyvät kulut koetaan yleisesti vähäisemmiksi kuin muovipussien ostamisesta, kuljetuksesta, varastoinnista ja myymisestä aiheutuvat kustannukset.

Veron kustannukset valtiolle olivat kohtuullisia. Lain toteutus ja seuranta maksoivat voimaantulovuonna noin 1,2 miljoonaa euroa, ja mainontaan valtio käytti 358 000 euroa. Veron

tuotot ovat puolestaan noin 17 miljoonaa euroa vuodessa.

Kertakäyttökassivero on yhteiskunnallisesti reilu, eikä se vääristä kilpailua. Korvaavia, moneneen kertaan käytettäviä kasseja on runsaasti markkinoilla, ja vero lisää näiden kassien kysyntää. Vero vähentää tehokkaasti kassien valmistuksen ja käytöstä poistamisen ympäristöhaittoja.

Veron kohdentaminen vain muovipusseihin voisi vääristää markkinoita ja johtaa siihen, että kulutus siirtyisi kertakäyttöisiin paperikasseihin, mikä lisäisi elinkaaren aikaista ympäristökuormitusta. Siksi on perusteltua periä veroa yhtä lailla kaikista kertakäyttöisistä kasseista materiaalista riippumatta.

3 Kertakäyttökassiverot muualla maailmassa

Kertakäyttöisten kassien verottamista suunnitellaan muissakin maissa. Skotlantiin on esitetty Irlannin mallin mukaista muovipussiveroa. Vaikutusten arviointi ehdotetusta verosta valmistui kesällä 2005, ja sen johtopäätökset seuraavat monilta osin Irlannissa tehtyjä havaintoja.

Etelä-Afrikka on kieltänyt alle 30 mikronin paksuiset muovipussit kokonaan. Ugandassa yritykset eivät saa tuottaa, tuoda ulkomailta tai käyttää muovipusseja. Kenia suunnittelee muovipussien verottamista ja alle 30 mikronia paksujen muovipussien kieltämistä.

Muovipussien verottamisesta keskustellaan tai sitä suunnitellaan myös mm. Kanadassa, Uudessa-Seelannissa, Filippiineillä, Taiwanissa ja Englannissa. Australiassa kuluttajia kannustetaan valitsemaan tavallisen muovipussin tilalle ns. green bag -kassi, jota voi käyttää monta kertaa.

Paikallistasolla San Franciscon kaupunki Yhdysvalloissa päätti kieltää muovipussit kaupan suuryksiköistä maaliskuussa 2007. San Franciscossa suunnitellaan myös kertakäyttöisten paperipussien verottamista. Kalifornian osavaltiossa tuli kesäkuussa 2007 voimaan laki, joka velvoittaa kaikki suuret kaupat järjestämään muovikasseille kierrätyksen. Pariisi aikoo puolestaan kieltää muovipussien antamisen kaupoista vuoden 2007 aikana.

Useat kaupan alan yritykset ovat kiinnostuneita kertakäyttöpussien korvaamisesta ympäristömyönteisillä vaihtoehdoilla. Ison-Britannian suurin kauppaketju Tesco antaa asiakkailleen bonuspisteitä, jos he eivät ota maksutonta pussia. Myös suomalaiset SOK ja Kesko pohti-

vat mm. muovikasseista aiheutuvan ympäristökuormituksen vähentämistä.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

kertakäyttökassiverosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Yleiset säännökset

1 §

Asiakaskäyttöön vähittäiskaupassa soveltuvista muovi- ja paperikasseista on suoritettava valtiolle kertakäyttökassiveroa sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Kertakäyttökassilla tarkoitetaan tässä laissa kassia, joka on tehty kokonaan tai osittain muovista tai paperista ja joka soveltuu asiakaskäyttöön vähittäiskaupan toimipisteissä.

Veron määrä

3 §

Veroa on suoritettava 25 senttiä jokaisesta kertakäyttökassista.

Erinäiset säännökset

4 §

Jollei tässä laissa toisin säädetä, verovelvollisuudesta ja veron määräämisen perusteista sekä kertakäyttökassiverosta muutoinkin on voimassa, mitä valmisteverotuslaissa (1469/1994) tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

5 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2008.

Helsingissä 18 päivänä syyskuuta 2007

Oras Tynkkynen /vihr